

Slechts vier datumvelden verwijderd van een oplossing

Haalbaarheidsstudie & Strategie Aanpak Wachttijden – inzicht in wachttijden jeugdzorg

Mei 2024

INHOUD

1.	Inleiding	4
1.1	<i>Aanleiding en opdracht.....</i>	4
1.2	<i>Aanpak haalbaarheidsstudie & leeswijzer</i>	5
2.	Context.....	5
3.	Analyse van informatie en interviews	6
3.1	<i>Bevindingen op basis van informatiebronnen en ander onderzoek.....</i>	6
3.2	<i>Beeld op basis van interviews</i>	7
4.	Bevindingen huidige situatie	9
4.1	<i>Uitleg en analyse bestaande oplossingen wachttijden.....</i>	9
4.2	<i>Hoe kun je er ook naar kijken?.....</i>	16
5.	Conclusies en aanbevelingen	17
5.1	<i>Kortetermijnoplossing (1-2 jaar)</i>	18
5.2	<i>Duurzame oplossing (2-5 jaar)</i>	20
5.3	<i>Resumerend, de onderzoeksvraag</i>	22
5.4	<i>De Droom.....</i>	22
6.	Hernieuwde strategie data-lijn	23
6.1	<i>Spoor 1: Regionale bewustwording, inzicht en aanpak wachttijdinformatie.....</i>	23
6.2	<i>Spoor 2: Verdieping data.....</i>	26
6.3	<i>Spoor 3: Adviesrol richting opdrachtgevers</i>	27
	Bijlage: Verschillende definities wachttijden	29

VOORWOORD

In het voorjaar van 2021 zijn bestuurlijke afspraken gemaakt tussen de VNG en het Rijk om de wachttijden in de jeugdzorg terug te dringen, gebaseerd op goed inzicht en overzicht. Dit initiatief resulteerde in het programma Aanpak Wachttijden, dat loopt tot en met 2025.

Binnen de data-lijn van de Aanpak Wachttijden is gefocust op regionale ondersteuning om kwantitatief inzicht in wachttijden te vergroten en meer data-gedreven werken in de regio's te stimuleren. Deze ondersteuning voorziet jeugdzorgregio's van strategische sturingsinformatie om wachttijden te monitoren en regionale aanpakken te ontwikkelen. Voor deze regionale ondersteuning is o.a. het Dashboard Wachttijden Jeugd (ook bekend als het Dashboard Procesinformatie Jeugdzorgketen) ontwikkeld door het Ketenbureau iSociaal Domein in opdracht van Team Aanpak Wachttijden. Daarnaast heeft Team Aanpak Wachttijden onderzocht of een landelijk dashboard voor wachttijden mogelijk was, om de rol van de opdrachtgever VWS als stelselverantwoordelijke te ondersteunen.

Er is aanzienlijke tijd en moeite gestoken door Team Aanpak Wachttijden en het Ketenbureau om beschikbare data, voornamelijk uit het iJw berichtenverkeer (hierna: berichtenverkeer), te ontsluiten voor inzicht in wachttijden. Echter, we hebben geconstateerd dat landelijk datagebruik voor inzicht en overzicht in wachttijden niet mogelijk is. Dit komt door diverse redenen, waaronder onzuivere bronregistratie, primair administratief gebruik van het berichtenverkeer, grote lokale en regionale verschillen, en beperkingen op het gebied van privacywetgeving.

Zelfs op gemeente- of jeugdzorgregio niveau biedt het Dashboard Wachttijden nog geen feitelijk inzicht in wachttijden, maar eerder in procestijden om mogelijke oorzaken van wachttijden te benaderen. Het is echter de verwachting dat dit dashboard in de toekomst wel inzicht zal bieden in daadwerkelijke wachttijden, mits er wordt geïnvesteerd in meer uniform gebruik en het ontwikkelen van landelijke afspraken en definities.

Op basis van deze ervaringen heeft Aanpak Wachttijden het datagebruik (berichtenverkeer) als primair middel voor (landelijk) inzicht in wachtenden moeten loslaten. Er is besloten om een haalbaarheidsstudie uit te voeren in drie regio's die al door Team Aanpak Wachttijden worden ondersteund, om te verkennen wat er wél mogelijk is, gebruikmakend van onze opgedane expertise. Deze studie biedt mogelijkheden om op regionaal niveau data uit verschillende bronnen te combineren voor inzicht in wachttijden, maar vereist een regionale maatwerkbenadering vanwege de grote regionale verschillen in inkoop, registratie en administratie.

Met een methodische benadering en gebruik van verschillende databronnen kunnen relevante data worden gegenereerd per regio, die gebruikt kunnen worden voor vergelijking en reflectie in relatie tot andere instrumenten van de Aanpak Wachttijden, zoals veranderkunde, systeemontwerp en praktijk- en casuondersteuning. Het is de bedoeling om dit instrument, na testen in drie regio's (zowel retrospectief als

prospectief), breed in te zetten. Hiermee kan bijgedragen worden aan een betere en effectievere benutting van beschikbare data, met name om een globaal beeld te krijgen van de aantallen wachtenden in de regio.

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding en opdracht

De Aanpak Wachttijden heeft de opgave om jeugdzorgregio's te ondersteunen bij het terugdringen van wachttijden in de jeugdzorg op basis van goed inzicht en overzicht. Hiertoe heeft Team Aanpak Wachttijden een structurele werkwijze ontwikkeld waarbij zij jeugdzorgregio's helpt bij het creëren van een voedingsbodemp om duurzaam wachttijden aan te pakken. Voor een goede regionale sturing op dit veranderproces is betrouwbare informatie nodig. De opdrachtgever VWS heeft daarnaast de opdracht om de Tweede Kamer met cijfers te informeren over de wachttijden in de jeugdzorg.

In z'n algemeenheid kan worden gesteld dat de regio's niet in staat zijn om een volledig en betrouwbaar beeld te presenteren over de wachttijden jeugdzorg. Ook landelijk loopt men tegen een aantal beperkingen aan waardoor er (nog) geen eenduidig beeld uit het berichtenverkeer kan worden gehaald. Hiermee worden ook de regio's beperkt in hun ontwikkeling.

In de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 zijn diverse thema's benoemd waaronder het verbeteren van de randvoorwaarden m.b.t de noodzakelijke informatie. Het gaat onder meer om data, definities, en ontwikkelen wettelijke grondslag inzet CBS. Hiermee wil men op termijn beter inzicht krijgen in het functioneren en presteren van de jeugdketen. Voor nu vallen de ontwikkelingen m.b.t. deze Hervormingsagenda Jeugd buiten de scope van de Aanpak Wachttijden omdat dit traject in december 2025 eindigt.

De regio's hebben zicht nodig om in de keten van de jeugdzorg de effecten van beleid te kunnen meten, te sturen en deze verder te verbeteren. Om die reden heeft Team Aanpak Wachttijden een onafhankelijke partij, Parell Data Vision B.V., gevraagd om een objectieve haalbaarheidsstudie naar inzicht in wachttijden in de jeugdzorg te doen. In deze haalbaarheidsstudie zullen de volgende vragen worden beantwoord:

1. Welke mogelijkheden (varianten) zijn er voor de regio om op relatief korte termijn te kunnen beschikken over adequate stuur-en veranderinformatie?
2. Welke mogelijkheden (varianten) zijn er om VWS en de Tweede Kamer te kunnen voorzien van inzicht in wachttijden?
3. Analyseer de haalbaarheid van diverse varianten en specificeer welke acties/maatregelen daarvoor nodig zijn.
4. Als bijvangst van het onderzoek kan er input worden geleverd voor de Hervormingsagenda jeugd.

1.2 Aanpak haalbaarheidsstudie & leeswijzer

In deze notitie beschrijven we in de volgende hoofdstukken de opzet en uitkomsten van het haalbaarheidsonderzoek, de conclusies die we daaraan verbinden, en de hernieuwde strategie van de data-lijn binnen de Aanpak Wachttijden.

We starten in hoofdstuk 2 met de beschrijving van de context waarbinnen we werken. In hoofdstuk 3 volgt een analyse van bestaande informatie, onderzoeken en meerdere interviews. Vervolgens gaan we in hoofdstuk 4 in op de bevindingen van de huidige situatie met betrekking tot het monitoren van wachttijden.

In hoofdstuk 5 presenteren we de conclusies en aanbevelingen. Tot slot beschrijven we in hoofdstuk 6 hoe deze aanbevelingen zijn vertaald in de hernieuwde strategie op het regionaal verkrijgen en vergroten van kwantitatief inzicht in wachttijden.

2. CONTEXT

Voordat we ingaan op de haalbaarheidsstudie, is het verstandig om kort de geschiedenis van de invoering van de Jeugdwet in 2015 te beschrijven in relatie tot de data- en informatieomgeving.

Het is alweer ruim negen jaar geleden dat de jeugdzorg is hervormd en is gedecentraliseerd naar gemeenten. Deze operatie betrof het geheel van de jeugdzorg: de jeugdzorg die een verantwoordelijkheid was van de Provincie, de gesloten jeugdzorg die onder regie was van het ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS), de jeugd-ggz die onder de Zorgverzekeringswet (Zvw) viel, de zorg voor lichtverstandelijk gehandicapten jongeren op basis van de AWBZ en de jeugdbescherming en jeugdreclassering van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Gemeenten zijn sinds 2015 verantwoordelijk voor de uitvoering van de jeugdwet en zijn daarmee vrij om dit naar eigen inzicht te doen.

Gelijktijdig met de invoering van de jeugdwet is de informatiestandaard Jeugdwet (iJw) in gebruik genomen voor gegevensuitwisseling tussen jeugdhulpaanbieders en gemeenten. Het iJw berichtenverkeer wordt gebruikt om automatisch gegevens uit te wisselen binnen het proces van toewijzing tot facturatie, met administratieve lastenverlaging als belangrijkste doel.

Om gemeenten hierbij te ondersteunen heeft Zorginstituut Nederland (ZIN) in samenwerking met gemeenten en zorgaanbieders (Ketenbureau) de iJw standaard ontwikkeld: dit is een landelijk vastgestelde standaard voor een veilige en transparante informatie-uitwisseling tussen gemeenten en zorgaanbieders. Het Inlichtingenbureau faciliteert het berichtenverkeer voor gemeenten door middel van een portaal (Portaal Zorg) en een webservice. Dit proces is ook uitgevoerd voor de WMO.

Het Ketenbureau i-Sociaal Domein is een organisatie waar gemeenten, zorgaanbieders en het ministerie van VWS samen werken aan een toekomstbestendige uitvoering van de WMO en Jeugdwet. Ze faciliteren en ondersteunen gemeenten en zorgaanbieders onder andere bij het vereenvoudigen van het proces van inkoop en aanbesteden tot verantwoording en het terugdringen van de administratieve lasten. Hierdoor kunnen gemeenten en zorgaanbieders meer tijd en geld besteden aan de daadwerkelijke zorg en ondersteuning. Het Ketenbureau heeft in opdracht van Team Aanpak Wachttijden tevens het Dashboard Wachttijden Jeugd ontwikkeld, een gemeentelijk Dashboard wachttijden en gericht hulpmiddel bij het verkrijgen en vergroten van inzicht in wachttijden op basis van het iJw berichtenverkeer.

3. ANALYSE VAN INFORMATIE EN INTERVIEWS

In dit hoofdstuk staan de conclusies beschreven gebaseerd op een analyse van de volgende informatie:

- **Onderzoek op basis van bestaande informatie en onderzoeken;** zoals interne documenten Aanpak Wachttijden, Jeugdautoriteit, CBS, Ketenbureau etc.
- **Een uitgebreide interviewronde;** bij de door Team Aanpak Wachttijden ondersteunde jeugdzorgregio's in het kader van de wachttijd problematiek maar ook bij betrokken organisaties zoals Ketenbureau I-sociaaldomein en commerciële aanbieders.

3.1 Bevindingen op basis van informatiebronnen en ander onderzoek

In het rapport 'De stand van de jeugdzorg' van de Jeugdautoriteit¹ uit juni 2023 worden op het vlak van data en sturing in het kader van de wachttijden de volgende bevindingen gedaan:

"Pagina 15: Monitoring in de jeugdzorg wordt ook bemoeilijkt door het gebrek aan uniformiteit als het gaat om definities, productcodes en verantwoording. Dit is een stelsel specifiek probleem omdat het een direct gevolg is van de decentralisatie. In andere zorgvormen is dit veel minder een probleem, waardoor daar vaak wel landelijk inzicht bestaat in bijvoorbeeld wachttijden.

Pagina 43: Cijfers die goed inzicht geven in de wachttijden in de jeugdzorg zijn er niet. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de ggz die vanuit de Zorgverzekeringswet gefinancierd wordt, waar wel inzicht in aard en omvang van wachttijden is. Het Centraal Bureau voor de Statistiek verzamelt geen gegevens over wachttijden in de jeugdzorg en ook geen gegevens waar wachttijden uit zouden kunnen worden afgeleid. Sommige aanbieders publiceren wachttijden op hun website maar afgezien van de vraag in hoeverre deze actueel en vergelijkbaar zijn, geven deze geen informatie over het aantal jeugdigen dat op zorg wacht. Dat inzicht in de exacte aard en omvang van wachtlijsten en wachttijden in de jeugdzorg ontbreekt, heeft ook te maken met verschillende definities van wachttijden die gehanteerd worden en met het feit dat verschillende betrokken instanties verschillende registratiesystemen gebruiken. Dit zijn vaak systemen die vanwege privacywetgeving niet aan

¹ [De Stand van de Jeugdzorg | Publicaties | Jeugdautoriteit](#)

elkaar gekoppeld kunnen worden. Hoewel duidelijk is dat er wachttijden zijn, is niet bekend hoe lang er gewacht moet worden op welke vormen van zorg en is er evenmin inzicht in verschillen tussen gemeenten en regio's. Ook de jeugdbeschermingsregio's hebben geen goed overzicht van kinderen met een maatregel die wachten op zorg. Er zijn wel initiatieven om het inzicht in wachttijden te vergroten, zoals het Team Aanpak Wachttijden van het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd."

In mei 2022 heeft het CBS een vooronderzoek² gedaan naar de bruikbaarheid van het iJw berichtenverkeer voor statistisch onderzoek. Op dit moment verwerkt het CBS al gegevens van jeugdhulpverleners en gecertificeerde instellingen ten behoeve van beleidsinformatie. Het kunnen gebruiken van deze 'gestandaardiseerde' data zou voor aanbieders een administratieve lastenverlichting opleveren. Dit onderzoek heeft bij vier gemeenten plaatsgevonden. De conclusie van dit onderzoek is dat in de huidige situatie iJw-berichten geen bruikbaar alternatief zijn voor de toepassing van de landelijke beleidsinformatie. De voornaamste bevindingen in hoofdlijnen uit dit onderzoek waren:

- De berichten van toewijzing en declaratie liggen soms erg ver uit elkaar waardoor in actuele zin een publicatie over de geleverde zorg lastig is.
- De grote variatie aan landelijke en regionale productcodes zijn lastig aan te sluiten op de hulpvormen in de beleidsinformatie jeugd.
- Het verzoek om toewijzing bericht (315-bericht) wordt niet in alle gevallen gebruikt, bijvoorbeeld bij gemeentelijke toegang. Als een 315-bericht ontbreekt dan is het type verwijzer niet met zekerheid vast te stellen.
- Niet alle jongeren zijn tussen BiJ (beleidsinformatie jeugd)³ en iJw te koppelen waardoor geen volledig inzicht bestaat.

3.2 Beeld op basis van interviews

Op basis van interviews met professionals vanuit verschillende jeugdzorgregio's die betrokken zijn bij OZJ en de Aanpak Wachttijden ontstaat het volgende beeld met betrekking tot het ontwikkelen van goede wachttijdgegevens jeugdzorg:

- In de zoektocht naar bruikbare stuurinformatie over de wachttijden zoeken enkele jeugdzorgregio's de oplossing in het vragen van additionele gegevens aan zorgaanbieders'. Deze zijn meestal retrospectief van aard en geven inzicht in de wachttijden van de in de afgelopen periode gestarte jeugdzorgtrajecten. Deze uitvraag gebeurt op verschillende manieren zoals bijvoorbeeld een CSV-uitvraag of het uploaden van gegevens in een portaal.
- Van de regionale Standaard Administratie Protocollen (SAP), die onderdeel uitmaken van het inkoopproces, wordt regelmatig door individuele gemeenten afgeweken. Ook wordt geconstateerd dat

² <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2022/21/vooronderzoek-gebruik-iJw-berichten-voor-statistiek>

³ <https://www.cbs.nl/jeugdzorg>

zorgaanbieders daar vervolgens ook nog verschillend mee omgaan. Ook komen we regionale SAP's tegen die niet in lijn zijn met de landelijke door het Ketenbureau geadviseerde SAP's die zijn afgeleid van de iStandaarden.

- Er is een regio die gekozen heeft voor de inkoop van een aanvullend product “intake”. Deze wordt bekostigd en heeft een vaste duur. Hierdoor wordt voorkomen dat 301 bericht (toewijzing) of een 315 bericht (verzoek om toewijzing) verkeerd worden toegepast. Dit product is bedoeld voor zowel het triage- als intakeproces bij de zorgaanbieder. Hiermee wordt beoogd een beter beeld van de wachttijden te krijgen.
- Er zijn regio's die gebruik maken van commerciële partijen om de wachttijden inzichtelijk te maken voor verwijzers en cliënten.
- De declaratieberichten geven volgens enkele geïnterviewden het meest betrouwbare inzicht in de wachttijden. Deze berichten hebben betrekking op specifieke periodes van geleverde jeugdzorg waardoor met behulp van dit bericht de start zorg in retrospectief juist mag worden geacht. Ook worden deze berichten op basis van het controle protocol gecontroleerd in de productieverantwoording door de accountant.
- Er is binnen de regio's weinig vertrouwen in het eenduidig toepassen van het berichtenverkeer. Ook gemeenten binnen regio's hebben soms hun eigen agenda en dus een andere toepassing. Enkele voorbeelden:
 - Berichten worden niet goed toegepast, niet nageleefd en te weinig actie vanuit het stelsel om dit te verbeteren. 305 bericht (start zorg wordt niet goed toegepast), 301 bericht is soms gelijk aan startzorg.
 - Een veel gehoorde wens is om het bericht 315 (verzoek om toewijzing) te voorzien van een extra datumveld waarin de datum van de wettelijke verwijzing kan worden opgenomen. Volgens Ketenbureau is dit traject nog niet gestart.
- Over het algemeen komen we geen eenduidige of soms helemaal geen definities tegen van wachttijden tegen.
- De informatieanalisten in de regio zijn meestal niet betrokken bij het inkoopproces. Juist deze professionals kunnen adviezen geven over de randvoorwaarden m.b.t. de gewenste stuur -en beleidsinformatie.
- Slechts een zeer beperkt deel van de jeugdzorg gaat buiten iJw berichten om. Het gaat dan vooral om subsidies en maatwerkcontracten.
- Enkele regio's gaven aan de behoefte te hebben om inzicht te krijgen in de wachttijd voorafgaand aan het toewijzingsbericht 301. Daarmee wil men de totale wachttijd in kaart brengen. (red. bijvoorbeeld de begeleiding door een POH-er, de zorg bij een wijkteam, de duur van het gemeentelijke toewijzingsproces, etc.)
- Ontbreken van een landelijke productcodestructuur maakt het lastig om een goede verbinding te maken met de lokale werkelijkheid.

- Overbruggingszorg kan niet goed inzichtelijk worden gemaakt.
- Een veel gehoord geluid is de behoefte aan landelijk inzicht in wachttijden en een goed gedefinieerd Standaard administratieprotocol (SAP).

4. BEVINDINGEN HUIDIGE SITUATIE

4.1 Uitleg en analyse bestaande oplossingen wachttijden

4.1.1. Definitie wachttijden

Er zijn diverse definities die inzage kunnen geven in de wachttijd. In eerder onderzoek binnen de Aanpak Wachttijden 'Inventarisatie standaardisatie en definiëring wachttijden' wordt daar verder op ingegaan. Een schematisch overzicht van de verschillende definities die zijn tegengekomen is opgenomen in Bijlage B. De conclusie is wel dat er in elk geval binnen de regio een eenduidige definitie wordt gehanteerd die aansluit bij de gekozen inrichting van het berichtenverkeer.

4.1.2. Beoordelingsfactoren van varianten in de regio's

De doelen die Aanpak Wachttijden heeft beschreven zijn meegenomen in dit advies. Het doel van de Aanpak Wachttijden is jeugdzorgregio's helpen bij het creëren van een voedingsbodemp om duurzaam wachttijden aan te pakken. Dit doet Team Aanpak Wachttijden door:

- Jeugdzorgregio's te stimuleren om het vraagstuk wachttijden te agenderen, betrokkenen te mobiliseren en te bouwen aan het juiste netwerk;
- Jeugdzorgregio's te ondersteunen bij het vormgeven en uitvoeren van het aanpakken van wachttijden in de jeugdzorgregio;
- Te werken volgens de volgende ontwerpprincipes: systemisch en duurzaam, samen met de jeugdzorgregio, stapsgewijze verbetering, experimenteren om te bewegen in plaats van te bewijzen;
- De leefwereld van het kind of de jongere en de professional leidend te laten zijn in het komen tot focus en oplossingen;
- Bestuur, beleid en uitvoering met elkaar te verbinden;
- Jeugdzorgregio's te ondersteunen bij het beter inzichtelijk krijgen en duiden van de wachttijden met data zoals het Dashboard Wachttijden;
- Kennis, expertise en praktijkervaring in te zetten en actief te verspreiden;
- Jeugdzorgregio's aan elkaar te verbinden zodat zij van elkaar leren.

Overige afwegingen die bepalend zijn voor onderhavig advies:

- **Haalbaarheid.** Is de oplossing landelijk toepasbaar en is dat een tijdrovende aanpak?
- **Administratieve lasten.** Wat zijn de additionele administratieve lasten voor zorgaanbieders maar ook voor gemeenten?

- **Investeringsen.** Wat is de mate van investering die gemoeid is met deze oplossing? Hiermee zullen ook alle lokale en regionale investeringen bij moeten worden betrokken. Geld voor de jeugdzorg kunnen we maar een keer uitgeven.
- **Herbruikbaarheid.** Mate van herbruikbaarheid van de oplossing voor andere gemeenten en jeugdzorgregio's.
- **Duurzaamheid.** Zoals Aanpak Wachttijden heeft beschreven beogen we geen 'Quick-fix'.
- **Toegankelijkheid.** Informatie toegankelijk voor inwoners en verwijzers.

4.1.3. Analyse berichtenverkeer

Voordat de uitvoeringsvarianten worden besproken die inzicht geven in de wachttijden jeugdzorg is het belangrijk om stil te staan bij het iJw berichtenverkeer en de wijze waarop deze berichten worden toegepast binnen de keten. We beperken ons tot die berichten die in het kader van de wachttijden de meeste impact hebben. De belangrijkste velden in het kader van dit onderzoek zijn de datumvelden. Op basis van het datumveld bij verschillende berichten kan de tijd daartussen inzichtelijk worden gemaakt en daarmee in theorie zicht wordt verkregen in de duur tussen het ontvangen van een indicatie en wanneer de daadwerkelijke zorg is gestart. Dit zou dan op individueel niveau kunnen worden gevolgd maar ook geaggregeerd op het niveau van de populatie, product en/of zorgaanbieder. In de iStandaarden en daarmee in het standaard administratie protocol (SAP) van het Ketenbureau zijn deze velden onvoldoende eenduidig gedefinieerd en dat geeft aan gemeenten de ruimte voor een eigen invulling. Waarom tot deze keuze is gekomen, is in het kader van deze haalbaarheidsstudie niet onderzocht.

Om deze studie goed te kunnen begrijpen geven we eerst een korte uitleg over de relevante berichten in de iJW standaarden en hoe deze in de praktijk werken:

315 bericht (verzoek om toewijzing). De aanbieder stuurt binnen 5 werkdagen na de beoordeling van de aanvraag van een cliënt als gevolg van een wettelijke verwijzer een Verzoek om Toewijzing waarin is aangegeven welke zorg/ondersteuning er nodig is. Het antwoord daarop is een toewijzingsbericht van de gemeente, het zogenaamde 301 bericht.

Praktijk: Dit bericht wordt door zorgaanbieders op verschillende wijzen toegepast. Soms wordt de verwijsdatum ingevuld van bijvoorbeeld de Huisarts, regelmatig is het de datum van intake c.q. aanmelding, soms de datum dat de zorg start en soms pas als er een perspectiefplan is.

301 bericht (bericht van toewijzing bij toegang via de gemeente). Hiermee wordt het recht op indicatie gestuurd naar de zorgaanbieder. De volgende informatie maakt onder andere deel uit van dit bericht: Ingangsdatum recht, einddatum indicatie productsoort, gegevens inwoner.

Praktijk: Er zijn gemeenten die pas een 301 bericht sturen als de zorg dan ook kan beginnen of het bericht wordt aangemaakt wanneer het recht op jeugdzorg ontstaat. Daarvoor zit er nog een proces

van verwerking door de backoffice wat soms wel kan oplopen tot een verwerkingstijd van meer dan een maand. Deze periode zie je dan nergens, maar is wel wachttijd.

305 bericht (start zorg bericht). Met dit bericht geeft de zorgaanbieder te kennen op welke datum de daadwerkelijke zorg is gestart.

Praktijk: Gemeenten hebben twijfel of deze datum wel juist wordt toegepast door zorgaanbieders. Het komt ook regelmatig voor dat dit bericht niet wordt ingevuld. Er wordt door gemeenten ook beperkt op gestuurd waardoor deze datum op dit moment niet goed bruikbaar is.

307 bericht (Stop zorg). Met dit bericht geeft de zorgaanbieder aan met welke datum de zorg is beëindigd.

Praktijk: zie 305 bericht.

323 bericht (declaratiebericht). In dit bericht wordt declaratie ingediend voor het product, de client en de bewuste periode.

Praktijk: Berichten worden vaak automatisch getoetst en moeten geheel overeenkomen met de beschikking (301 bericht). De tijdigheid van deze berichten is niet altijd optimaal, jeugdzorgaanbieders lopen soms wat achter. We mogen ervan uitgaan dat deze gegevens in retrospectieve zin betrouwbare gegevens zijn met betrekking tot de feitelijke start zorg omdat op basis van het controleprotocol van de jaarverantwoording deze controle op getrouwheid onderdeel is van de werkzaamheden van de accountant met betrekking tot de jaarrekening.

Bericht	Titel	Verstuurd door
JW301	Toewijzing Jeugdhulp	Gemeente
JW302	Toewijzing Jeugdhulp Retour	Zorgaanbieder
JW303	Declaratie/factuur Jeugdhulp (uitgefaseerd)	Zorgaanbieder
JW304	Declaratie/factuur Jeugdhulp Retour (uitgefaseerd)	Gemeente
JW305	Start Jeugdhulp	Zorgaanbieder
JW306	Start Jeugdhulp Retour	Gemeente
JW307	Stop Jeugdhulp	Zorgaanbieder
JW308	Stop Jeugdhulp Retour	Gemeente
JW315	Verzoek om toewijzing Jeugdhulp	Zorgaanbieder
JW316	Verzoek om toewijzing Jeugdhulp Retour	Gemeente
JW317	Verzoek om Wijziging	Zorgaanbieder
JW318	Verzoek om Wijziging retour	Gemeente
JW319	Antwoordbericht	Gemeente
JW320	Antwoordbericht retour	Zorgaanbieder
JW323	Declaratie Jeugdhulp	Zorgaanbieder
JW325	Declaratie-antwoord Jeugdhulp	Gemeente

Figuur 1 : Overzicht iJw berichten, bron Inlichtingenbureau.

4.1.4. Uitvoeringvarianten van monitoring wachttijden

Tijdens het onderzoek zijn we de volgende varianten tegengekomen om informatie te kunnen genereren m.b.t. de wachttijden in de jeugdzorg.

A. Het Dashboard Wachttijden Jeugd

Een gericht hulpmiddel bij het verkrijgen c.q. vergoten van inzicht in wachttijden is het gemeentelijk dashboard op basis van het iJW berichtenverkeer dat het Ketenbureau heeft ontwikkeld in opdracht van Team Aanpak Wachttijden en wat is overgedragen aan het Inlichtingenbureau. Dit gemeentelijke en waar mogelijk regionale dashboard is specifiek gericht op procestijden om de mogelijke oorzaken van wachttijden te benaderen, en biedt inzicht in zaken als de doorlooptijden tussen berichten, de omvang van indicaties en de levering van zorg. Dit dashboard is een van de projecten binnen het programma "Data Value" van het ketenbureau.

Nadeel:

- Geen eenduidige informatie omdat gemeenten/regio's het berichtenverkeer niet eenduidig toepassen. Dat komt enerzijds doordat definities met betrekking tot de datumvelden niet helder en eenduidig beschreven zijn en omdat er bij het standaard administratieprotocol (3.2) ruimte is voor lokale invulling.

Voordeel:

- Het is een landelijk platform op basis van reeds bestaande gegevens en is daarmee in potentie zowel een efficiënte als effectieve oplossing. Dashboards kunnen ook lokaal worden toegepast en worden verrijkt met lokale informatie.
- Ook deze informatie kan mogelijk worden ontsloten voor verwijzers en gezinnen. Dit zal uiteraard nog uitgebreid moeten worden onderzocht.
- Doordat gegevens zijn opgebouwd op basis van individuen is inzicht mogelijk in feitelijke zorgpaden wat belangrijke lokale beleidsinformatie kan opleveren.

B. Uitvraag zorgaanbieders retrospectief

In diverse regio's wordt gewerkt met een retrospectieve wachtlijst. Zorgaanbieders leveren per periode (kwartaal) informatie aan.

Nadeel:

- Dit brengt extra administratieve lasten met zich mee voor zowel lokale overheden als jeugdzorgaanbieders.
- Geen zicht op zorgpaden en geeft vaak informatie op productniveau omdat de informatie niet is opgebouwd vanuit clientperspectief;
- Het kijkt terug en geeft geen 'near' realtime inzicht in de wachttijden.
- Geeft geen inzicht voor verwijzers en gezinnen.

Voordeel:

- Regio's en gemeenten krijgen goed inzicht in de ontwikkelingen van de wachttijden bij de door de regio ingekochte jeugdzorgaanbieders.

C. Uitvraag bij zorgaanbieders via inkoop sites zoals ISP Next

Nadeel:
<ul style="list-style-type: none"> - Dit brengt extra administratieve lasten met zich mee voor jeugdzorgaanbieders. - Geen zicht op zorgpaden en geeft informatie op productniveau omdat de informatie niet is opgebouwd vanuit clientperspectief.
Voordeel:
<ul style="list-style-type: none"> - Regio's en gemeenten krijgen goed inzicht in de ontwikkelingen van de wachttijden bij de door de regio ingekochte jeugdzorgaanbieders. - Verwijzers en ouders krijgen inzicht in de wachttijden jeugdzorg. - Verwijzers zijn minder tijd kwijt om de passende zorg te vinden.

D. Commerciële aanbieders die de beschikbaarheid van zorg in beeld brengen

Zoals bijvoorbeeld de Beschikbaarheidswijzer, Steunwijzer of Startpunt Jeugdhulp Haaglanden, zie ook rapportage [Wachttijden, Wat werkt?](#)

Nadeel:
<ul style="list-style-type: none"> - Dit brengt extra administratieve lasten met zich mee voor jeugdzorgaanbieders. - Brengt extra kosten met zich mee. - Geen zicht op zorgpaden en geeft informatie op productniveau omdat de informatie niet is opgebouwd vanuit clientperspectief maar op productniveau.
Voordeel:
<ul style="list-style-type: none"> - Geeft inzicht in wachttijden voor verwijzers en gezinnen. - Bespaart tijd voor verwijzers door niet meer overloos te bellen voor plekken. - Men geeft aan actief te werken aan de actualiteit en betrouwbaarheid van de gegevens. Verwijzers kunnen in een review hun ervaring kwijt en er wordt twee wekelijks geüpdatet. - Men is naar eigen zeggen in 24 jeugdzorgregio's actief.

E. Toevoegen van een met extra product "Intake en triage" bij de inkoop van jeugdzorg

De betreffende regio gaat ook werken aan het eenduidig toepassen van het berichtenverkeer.

Nadeel:
<ul style="list-style-type: none"> - De regio gaat nog starten met het borgen van de juiste toepassingen van het berichtenverkeer. Dit is wel een voorwaarde.
Voordeel:
<ul style="list-style-type: none"> - De regio heeft een extra jeugdzorgproduct voor intake en triage ontwikkeld waar ook een bekostiging voor staat. - Dit extra product werkt voor zorgaanbieders positief omdat het beter past bij de eigen werkprocessen. - Daarmee ontstaat een beter beeld van diverse onderdelen van de wachttijd.

4.1.5. Analyse uitvoeringsvarianten

In de tabel hieronder staat de beoordeling van de uitvoeringvarianten van monitoring wachttijden zoals beschreven in de vorige paragraaf visueel weergegeven.

Variant	Criteria					
	Haalbaarheid	Administratieve lasten	Investerings	Herbruikbaarheid	Duurzaamheid	Toegankelijkheid
A. Dashboard Wachttijden (Procesmonitor)	Geel	Groen	Groen	Groen	Groen	Geel
B. Uitvraag zorgaanbieders retrospectief	Geel	Rood	Geel	Rood	Geel	Rood
C. Uitvraag via inkoopsite	Geel	Rood	Geel	Rood	Geel	Groen
D. Beschikbaarheidswijzer	Geel	Rood	Geel	Rood	Geel	Groen
E. Uitvraag met extra product intake	Geel	Geel	Geel	Geel	Geel	Geel

Figuur 2: Overzicht uitvoeringvarianten van monitoring wachttijden.

Toelichting

De haalbaarheid van één commerciële oplossing is te beperkt om generiek toe te passen voor alle gemeenten en geeft geen inzicht in aantallen cliënten. Daarnaast kunnen regio's niet worden verplicht deze diensten in te kopen. Dat geldt ook voor de uitvraag varianten, niet alle regio's willen of kunnen dit realiseren. Voor een goed werkende landelijk dashboard c.q. procesmonitor zal in de keten nog veel werk moeten worden verzet op het eenduidig definiëren en toepassen van het iJW berichtenverkeer.

Elke extra uitvraag bij zorgaanbieders wordt beoordeeld als extra administratieve last. Het neveneffect is dat steeds meer geld wordt besteed aan niet-zorg gerelateerde activiteiten.

Het gezamenlijk als jeugdketen werken aan één betrouwbare vastlegging met behulp van het berichtenverkeer met één landelijk informatieproduct en decentraal te gebruiken brengt in absolute zin de laagste investering met zich mee. Het bedenken en ontwikkelen in alle jeugdzorgregio's en gemeenten van eigen dashboards lijkt geen kosteneffectieve strategie.

Met een goede en eenduidig betrouwbare dataset is herbruikbaarheid van nieuwe informatieoplossingen mogelijk. De Nederlandse overheid staat steeds meer voor verdergaande standaardisering in het informatiedomein. Waarom passen we deze principes van standaardisering ook niet toe binnen het domein van de jeugdzorg? Wachttijden kunnen duurzaam worden teruggedrongen als structureel wordt gekeken wat de onderliggende oorzaken zijn van wachttijden en niet enkel te focussen op symptoombestrijding (en dus geen 'Quick-fix'). Het berichtenverkeer zoals in de zorgverzekeringssector is ontstaan mag als een duurzame oplossing worden gezien. Zorgverzekeraars creëren uiteindelijk met Vektis ook betrouwbare informatie over verschillende sectoren.

Toegankelijkheid is een wat breder begrip. Voor inwoners en verwijzers zien we nu twee goede oplossingsrichtingen. Bij de andere uitvragen zien we dat ook niet bij het Dashboard Wachttijden Jeugd. Hoewel het Dashboard Wachttijden Jeugd met alle mitsen en maren wel de potentie heeft om dat te kunnen. Maar toegankelijk is ook inzicht verschaffen in prestatie van zorgaanbieders aan zorgaanbieders, juist daar kan het Dashboard Wachttijden Jeugd een goede bijdrage aan leveren.

4.2 Hoe kun je er ook naar kijken?

De noodzaak tot verbetering van het administratieve proces wordt vanuit verschillende perspectieven beschreven door de Jeugdautoriteit, het CBS over de bruikbaarheid van het huidige berichtenverkeer en de SER over de coördinatiekosten in de jeugdzorg. Vanuit verschillende perspectieven geven ze aan: het moet anders.

Perspectief Jeugdautoriteit

De jeugdautoriteit maakt zich zorgen over de administratieve lasten van de jeugdzorgprofessionals. Maar ook in de bedrijfsvoering komt men knelpunten tegen:

‘Zo werd bijvoorbeeld genoemd dat gemeenten verschillende inkoopssystemen hebben en er een grote diversiteit is aan contractvoorwaarden en verantwoordingseisen. De aanbieders gaven aan dat dit leidt tot hoge administratieve lasten. Een specifiek knelpunt dat door twee aanbieders aangestipt werd is dat er ook grote verschillen zijn tussen de ICT-systemen van gemeenten.

De belangrijkste oorzaak voor de toegenomen administratieve lasten voor aanbieders ligt in de decentralisatie, waardoor iedere gemeente een eigen beleid met betrekking tot inkoop, bekostiging en verantwoording kan voeren. Dit leidt tot een diversiteit aan contracten met bijbehorende administratieve lasten bij het opstellen van nieuwe contracten, het vaststellen van afspraken over de administratieve afhandeling van de zorg, productcodes, verantwoording en facturatie- en betaalperioden. Systemen en processen moeten hier ook op aangepast worden. Daarnaast ervaren aanbieders administratieve lasten bij het verkrijgen van toewijzingen en het berichtenverkeer, het toepassen van het woonplaatsbeginsel en accountantscontroles.’

Dit vraagstuk is nog steeds een belangrijk item en is uiteraard niet door de Aanpak Wachttijden op te lossen. Maar het is wel een belangrijk argument dat gebruikt kan worden bij mogelijke keuzes voor de toekomst en om partijen te overtuigen tot samenwerking.

Perspectief CBS

In mei 2022 heeft het CBS een onderzoek gedaan naar de mogelijkheid om het berichtenverkeer te gebruiken voor beleidsinformatie jeugdzorg. Volgens de website van het CBS wordt deze data op de volgende wijze verzameld.

‘Rijk en gemeenten hebben ieder een verantwoordelijkheid voor hulp aan jongeren; gemeenten zijn sinds 2015 verantwoordelijk voor jeugdzorg en het rijk is verantwoordelijk voor het functioneren van het systeem als zodanig, de stelselverantwoordelijkheid. Om gemeenten en rijk daarbij te ondersteunen is in de Jeugdwet een regeling opgenomen over het ontsluiten van beleidsinformatie. De beleidsinformatie gaat over jeugdhulpgebruik en de inzet van jeugdbescherming en jeugdreclassering. Jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen dienen hierover gegevens aan het CBS te verstrekken’⁴.

De conclusie van dit eerdergenoemde onderzoek is dat in de huidige situatie iJW-berichten geen bruikbaar alternatief zijn voor de toepassing van de landelijke beleidsinformatie. Hierdoor moeten duizenden zorgaanbieders nog steeds per kwartaal informatie aanleveren aan het CBS. Vanuit het perspectief van administratieve lasten is dit geen wenselijke situatie.

Perspectief SER 2021

Volgens een SER⁵ onderzoek uit 2021 kampt de jeugdzorg met een financieel tekort van zo'n 1,5 miljard euro per jaar, waardoor twee op de drie gemeenten te weinig geld hebben. ‘Tegelijkertijd blijkt dat circa 29 procent van het budget opgaat aan zogenaamde coördinatiekosten in plaats van aan zorg. Een deel hiervan zijn vermijdbare kosten, zoals hoge administratieve lasten door versnipperde inkoop.’ Dat probleem moet worden opgelost, zodat gemeenten hun taken beter kunnen uitvoeren. Op basis van dit SER-rapport zullen de spelers in het jeugdstelsel zich bewust moeten zijn van deze hoge coördinatie kosten en dat men door bijvoorbeeld slimme en eenduidige informatieproducten te gaan gebruiken een bijdrage kan leveren om deze kosten te beperken.

5. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Het is goed om eerst een droom te beschrijven met betrekking tot het inzichtelijk krijgen van de wachttijden in de jeugdzorg. Een gedeelde droom kan alle betrokken partijen helpen om van visie tot oplossing te komen. Dit traject vraagt wel om visie, leiderschap, governance en implementatiekracht. Hoe zou die droom er uit kunnen zien? In de laatste paragraaf doen we een poging daartoe.

Er is door de onderzoeker veel bewondering voor de jeugdzorgregio's die met of zonder ondersteuning vanuit Team Aanpak Wachttijden actief bezig zijn om de informatiepositie beleidsmatig te verbeteren en keuzes maken om daarmee verwijzers en jeugdigen te helpen om inzicht te geven in de actuele wachttijden bij gecontracteerde zorgaanbieders. Echter heeft dit nog niet geleid tot duurzame oplossingen. De meeste respondenten geven toch de voorkeur aan het verbeteren van het huidige berichtenverkeer om daarmee betrouwbare en tijdige informatie te kunnen borgen omdat ze ook geen ander redelijk alternatief zien.

⁴ <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2023/jeugdhulp-1e-halfjaar-2023/inleiding>

⁵ <https://www.ser.nl/nl/Publicaties/jeugdzorg-systemen-naar-mensen>

Er is geen systeem dat op dit moment een betrouwbaar landelijk beeld geeft van de wachttijden in de jeugdzorg. Dit is het gevolg van de decentralisatie en tevens het gevolg van het ontbreken van scherpe definities binnen het Standaard Administratie Protocol jeugdzorg (SAP). Er zijn enkele regio's die inzicht hebben of daarmee bezig zijn door uitvragen te doen bij zorgaanbieders. Ook zijn er regio's die gebruik maken van commerciële oplossingen zoals ISP-next en de Beschikbaarheidswijzer. Deze informatie kan regionaal worden geduid en betekenis krijgen, maar landelijk zijn deze regionale gegevens niet zomaar bij elkaar op te tellen.

Dit advies bestaat uit twee fasen. Een korte termijn aanpak binnen wat past binnen de scope van de Aanpak Wachttijden tot eind 2025 en een lange termijn aanpak die een plek dient te krijgen binnen de hervormingsagenda jeugdzorg. We bespreken eerst de kortetermijnoplossing.

5.1 Kortetermijnoplossing (1-2 jaar)

Ook een kortetermijnoplossing moet duurzaam zijn en een bijdrage leveren aan de eindoplossing. Op basis van alle informatie zou onze reactie niet moeten zijn om weer allerlei uitvragen te doen bij zorgaanbieders en regio's maar de schaarse tijd en energie die beschikbaar is te investeren in een duurzaam veranderproces dat helpend is en aansluit op de manier van werken binnen de Aanpak Wachttijden.

Hoewel het huidige Het Dashboard Wachttijden Jeugd (in beheer van het Inlichtingenbureau) in technische zin is ontwikkeld, is deze informatie niet eenduidig als gevolg van de eerder beschreven definitieproblemen en daarmee niet goed bruikbaar. Toch stellen we voor om juist dit dashboard in de regio te gebruiken om inzicht te krijgen in de huidige regionale wachttijden en de staat van het administratieve proces als start voor een verbeterproces. We beschouwen dit als een bewustwordingsproces dat als eerste stap kan bijdragen aan een regionale aanpak.

Hoe stellen wij ons dat voor?

- Door vanuit de Aanpak Wachttijden per regio op basis van het Dashboard Wachttijden Jeugd een regionale uitvraag te doen willen we inzicht krijgen in cijfers, een beeld krijgen wat de status is m.b.t. betrouwbaarheid van de informatie is per regio en een bijdrage leveren aan de regionale gesprekken.
- De Aanpak Wachttijden vraagt de deelnemende regio's om een handleiding te beschrijven m.b.t. dit overzicht. Deze handleiding geeft de lezer meer informatie over de inhoud van het Dashboard Wachttijden Jeugd, over hoe het berichtenverkeer in de regio wordt toegepast en hoe de cijfers moeten worden gelezen c.q. moeten worden geïnterpreteerd. Zo creëren we bewustwording in de regio wat moet leiden tot een andere aanpak en ontstaat er een (gedeeltelijk) landelijke beeld van de interpretaties en de wachttijden.

- In deze uitvraag is er ruimte voor wachttijdgegevens uit de eigen regio die op een andere wijze dan het Dashboard Wachttijden Jeugd tot stand zijn gekomen. Dat kan met een uitvraag die bij de zorgaanbieders is gedaan of bijvoorbeeld met gegevens van een commerciële dienstverlener (zoals bijvoorbeeld de beschikbaarheidswijzer). Ook voor deze gegevens vragen we een 'disclaimer' met duiding van de informatie die ons helpt om een goede dialoog tot stand te brengen die helpend is voor de eindoplossing.
- Het advies is om dit proces te starten met een aantal regio's die daar op voorhand met de Aanpak Wachttijden aan mee wil meewerken. Tegelijkertijd worden andere jeugdzorgregio's over deze ontwikkeling geïnformeerd. Tijdens dit proces ontstaat er op basis van de informatie in het Dashboard Wachttijden Jeugd bewustwording in de regio en is het de verwachting dat gesprekken aanleiding geven om binnen de regio te komen tot aanscherping en verbetering van de definities en de administratieve processen. Hier kan een mooie blauwdruk ontstaan voor de aanpak bij andere jeugdzorgregio's. Tevens kan deze opgedane kennis input leveren aan de Hervormingsagenda.

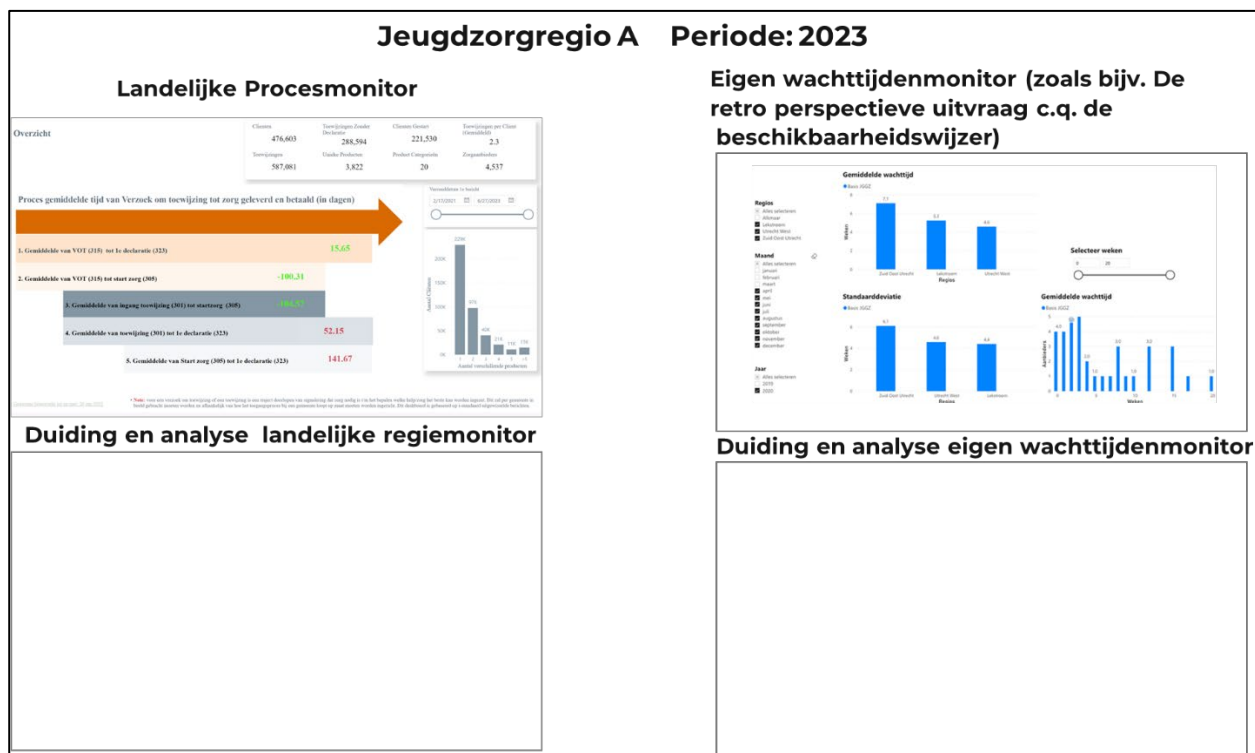
Wat is daarvoor nodig?

Allereerst zullen we natuurlijk enkele enthousiaste regio's moeten vinden die graag deel willen uitmaken van dit leer -en veranderproces. Vervolgens zal de samenwerking tussen de Aanpak Wachttijden, het Ketenbureau en het Inlichtingenbureau moeten leiden tot de volgende stappen:

1. Jeugdzorgregio's informeren over het proces.
2. Jeugdzorgregio's adviseren met het proces om de gemeenten toestemming te vragen voor het gebruik van hun data in het Dashboard Wachttijden Jeugd.
3. Begeleiden van de jeugdzorgregio's in de analyse en veranderaanpak.
4. Werven en begeleiden nieuwe regio's.

Hoe ziet deze oplossing eruit?

Het Dashboard Wachttijden Jeugd bestaat uit verschillende overzichten met allerlei dwarsdoorsnedes. Het uitgebreide dashboard is bedoeld voor een uitgebreide analyse tussen regio, gemeenten en zorgaanbieders. De uitkomst kan worden aangevuld met andere gegevens over de wachttijden. Deze aanpak kan in samenspraak met de regio dienen als een eerste analyse voor het ministerie van VWS en de Tweede Kamer.

Figuur 3 Impressie van de mogelijke uitvraag.

Wat zijn eventuele vervolgstappen?

5. Presenteren van een beeld door de aanwezige rapportages te bundelen en te voorzien van een leeswijzer met disclaimers.
6. Begeleiden andere regio's die met deze aanpak aan de slag willen.
7. Vanuit dit proces kan input worden geleverd aan de Hervormingsagenda.
8. Voorstellen uitwerken c.q. toetsen m.b.t. definities wachttijden.
9. Bestuurlijk druk organiseren om snel aan de slag te gaan met het creëren van landelijke randvoorwaarden om daarmee de aanpak binnen de Hervormingsagenda te versterken.

5.2 Duurzame oplossing (2-5 jaar)

Voor een duurzame oplossing zou een uniform en kwalitatief hoogwaardig berichtenverkeer de toekomst zijn. Informatieproducten kunnen tussen gemeenten en regio's worden uitgewisseld, tegen lagere kosten en minder administratieve lasten. Een landelijk Dashboard Wachttijden Jeugd van het Inlichtingenbureau is dan de beste optie indien deze oplossing ook decentraal (Gemeente-Regio) gerealiseerd kan worden en verrijkt kan worden met lokale data. Ook zal het mogelijk moeten zijn om onderdelen van deze informatie te delen in de keten om daarmee een instrument te krijgen voor keten brede beleidsvorming en sturing op regionale verbeteragenda's.

Welke stappen zijn daarvoor nodig?

1. Het ministerie van VWS zal bij de uitvoering van de Hervormingsagenda actief regie moeten nemen op dit onderwerp en zal kaders moeten stellen die mogelijke landelijk afdwingbaar zijn. Alleen dit zal helpen om een duurzame, effectieve en betaalbare informatieomgeving jeugdzorg te kunnen realiseren. Niet alleen voor landelijk beleid maar vooral ook om gemeenten, regio's en jeugdzorgaanbieders te helpen in de verdere transformatie.
2. Er zal intensief projectmatig overleg moeten plaatsvinden met vertegenwoordigers van alle partijen die in deze keten betrokken zijn. Denk aan koepels van zorgaanbieders, VNG, ketenbureau, Zorg Instituut etc.
3. Creëer een gemeenschappelijke droom en visie waar we met elkaar naartoe kunnen werken.
4. Creëer bewustwording om gezamenlijk aan de invulling van de randvoorwaarden te werken. Betrouwbare stuur-, beleids- en kwaliteitsinformatie vraagt om de juiste aandacht in onze digitaliseringssamenleving. Randvoorwaarden zijn:
 - Integrale afwegingen maken samen met inhoud, administratieve experts en informatiespecialisten.
 - Aansluiten op de Rijk brede en VNG-agenda's m.b.t. de digitaliserings-samenleving zoals het bevorderen van standaarden en datakwaliteit, etc.
 - Gebruik de rapporten zoals die van de Jeugdautoriteit en SER om als hefboom te dienen voor veranderen. Probeer organisaties te overtuigen dat minder administratieve lasten kunnen leiden tot minder kosten, meer en betere zorg.
 - Ontwikkel een gedragen definitie wachttijden.
 - Ontwikkel eenduidig te interpreteren definitie voor iJW berichten met speciale aandacht voor datavelden en mogelijke uitbreidingen van het berichtenverkeer;
 - Definieer de juiste productcategorieën waar regionale/gemeentelijke producten op kunnen aansluiten en borg de implementatie ervan.
 - Draag zorg voor de toepassing van het berichtenverkeer op alle vormen van geïndiceerde jeugdzorg.
 - Onderzoek of het juist toepassen (datakwaliteit) van het berichtenverkeer onderdeel kan worden van het controleprotocol voor zorgaanbieders.
 - Bevorder dat gemeenten ook zelf transparant zijn in bijvoorbeeld administratieve doorlooptijd van de back-officeprocessen.
 - Implementeer een goed data governance proces met als doel de borging van de datakwaliteit. Het Ketenbureau zal daar een belangrijk rol in moeten vervullen.
5. Binnen de Hervormingsagenda jeugdzorg zal sturing en afstemming moeten plaatsvinden op alle ontwikkellijnen. Programmasturing is daarbij aan te bevelen omdat alle separate onderdelen met elkaar verbonden dienen te zijn. Zo kennen bijvoorbeeld data & monitoring en regionalisering, standaardisatie en verbeteren stelsel veel onderlinge afhankelijkheden.

Het einddoel is uiteraard niet een effectief ingericht berichtenverkeer maar het genereren van betrouwbare informatie waarmee de keten sturing kan geven aan verbeter- en optimalisatieprocessen en uiteraard inzicht kan krijgen in belangrijke informatie zoals bijvoorbeeld wachttijden, denk bijvoorbeeld ook aan inzicht in zorgpaden.

5.3 Resumerend, de onderzoeksvraag

Kunnen we op dit moment actuele en betrouwbare informatie over de wachttijden in de jeugdzorg presenteren aan de Tweede Kamer.

1. Welke mogelijkheden (varianten) zijn er voor de regio om op relatief korte termijn te kunnen beschikken over adequate stuur-en veranderinformatie.

Het advies is om te starten met Dashboard Wachttijden Jeugd van het Inlichtingenbureau en deze te gebruiken als instrument om de regionale toepassing van het berichtenverkeer te verbeteren en om gesprekken te faciliteren binnen regio's tussen gemeenten c.q. regio's en jeugdhulpaanbieders.

2. Welke mogelijkheden (varianten) zijn er om VWS en de Tweede Kamer te kunnen voorzien van inzicht in wachttijden.

Stap 1: Op relatief korte termijn (1-2 jaar) kunnen we met enkele regio's cijfers duiden op basis van de landelijke procesmonitor van het Ketenbureau en deze voorzien van disclaimers en mogelijk aanvullen met eigen cijfers m.b.t. wachttijden.

Stap 2: Voor de langere termijn (2-5 jaar) een landelijke duurzame inrichting van het berichtenverkeer waardoor dit voor alle regio's en gemeenten is te gebruiken.

3. De mate van haalbaarheid van diverse varianten en welke acties/maatregelen zijn daarvoor nodig. **In zowel paragraaf 4.a. en 4.b worden de meest haalbare opties beschreven als een oplossing voor de korte en langere termijn. Beiden gaan uit van het Dashboard Wachttijden Jeugd van het Inlichtingenbureau.**
4. Als bijvangst van het onderzoek kan er input worden geleverd voor de Hervormingsagenda jeugd. **In paragraaf 4.b wordt uitgebreid ingegaan op de rol van de Hervormingsagenda om te komen tot een duurzame informatiepositie.**

5.4 De Droom

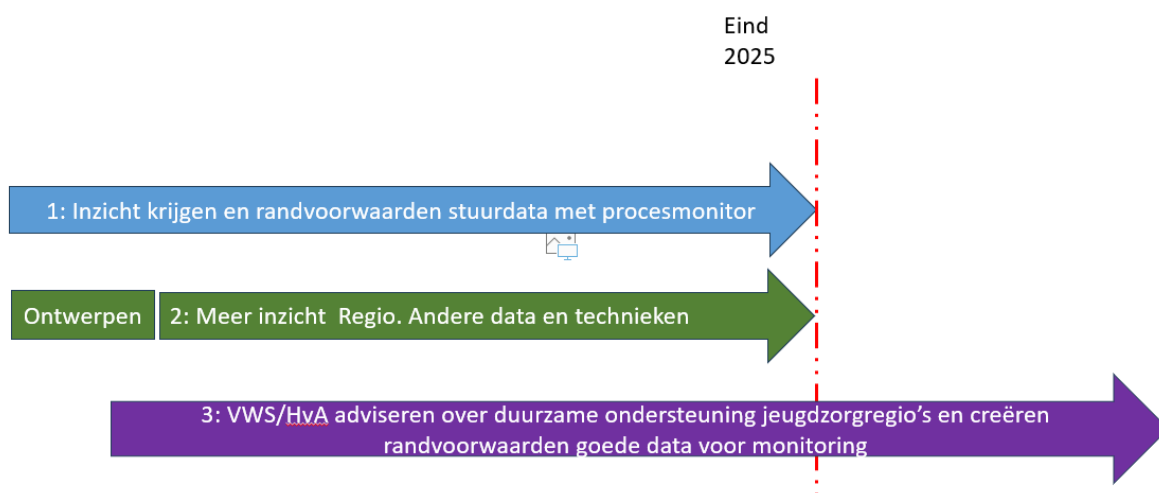
De droom bestaat uit een gestandaardiseerd berichtenverkeer waar alle partijen in de keten achterstaan en waarvan de datakwaliteit is geborgd. Gezamenlijk werken we aan één dashboard wat gemeenten en regio's en zorgaanbieders helpt om steeds betere en effectievere jeugdzorg te leveren. Het vastgestelde landelijke administratieprotocol beperkt gemeenten niet in de inhoudelijk ontwikkelingen maar versterkt dit juist. Gemeenten kunnen dit dashboard zelf aanvullen met lokale data en kunnen slimme oplossingen beschikbaar

stellen voor hergebruik bij voor andere gemeenten en regio's. Zo ontwikkelt zich een duurzame community waarin alle disciplines werken aan een betere jeugdzorg.

Advies is dan ook om vanuit de Hervormingsagenda een gemeenschappelijke droom als visie te definiëren en van daaruit het stelsel duurzaam te verbeteren op basis van betrouwbare en actuele stuur- en verbeterinformatie.

6. HERNIEUWDE STRATEGIE DATA-LIJN

Hieronder is de uitwerking weergegeven van de conclusies en aanbevelingen uit de haalbaarheidsstudie m.b.t. inzicht in wachttijden. Daarbij zijn drie sporen opgetekend; namelijk twee regionale sporen die passen binnen de reikwijdte en aanpak van de Aanpak Wachttijden, en daarnaast een landelijk derde spoor als adviserende rol richting opdrachtgevers VWS en VNG en eventueel andere partijen.

Figuur 4: sporen inzet strategie

6.1 Spoor 1: *Regionale bewustwording, inzicht en aanpak wachttijdinformatie*

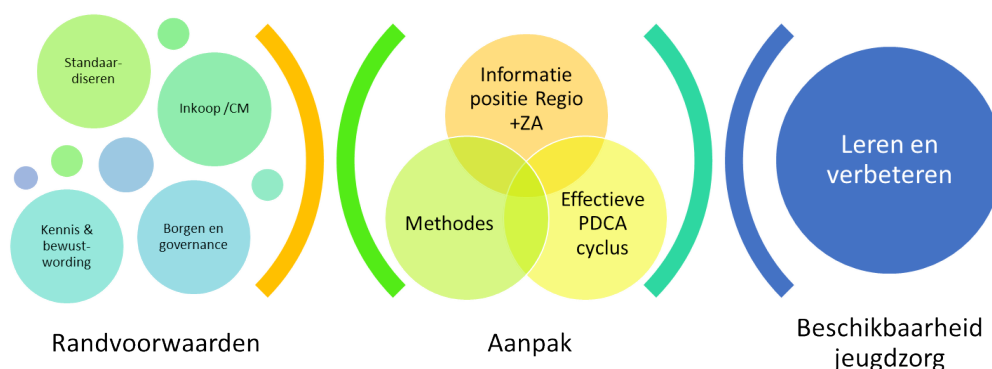
Spoor 1 in het kort: TAW regio's ondersteunen zodat deze regio's inzicht kunnen krijgen in de basale wachttijdgegevens. Hierbij wordt in beginsel gebruik gemaakt van Dashboard Wachttijden Jeugd van het Inlichtingenbureau (IB).

De scope van deze aanpak betreft de actieve en/of nog te werven regio's van het TAW. Deze aanpak zal een standaard onderdeel worden van de regionale ondersteuning door TAW. De meeste regio's hebben geen of een beperkt inzicht in de feitelijke omvang van de wachttijden jeugdzorg. Deze situatie belemmert sommige regio's om zich bewust te worden van de omvang van het vraagstuk, te kunnen sturen op wachttijden en de om de effecten te kunnen waarnemen van de interventies die plaatsvinden om de wachttijden te

beïnvloeden. Er zijn regio's die kiezen voor een eigen aanpak zoals een retrospectieve uitvraag, ook deze regio's willen we helpen om met een minder administratief belastend aanpak te helpen om dit proces vorm te geven. Bij elke regio waar TAW is betrokken, doorlopen we dit spoor om daarmee uiteindelijk op betrouwbare wijze zicht te krijgen op de wachttijden en de effecten van de interventies te kunnen meten. Spoor 1 heeft een reikwijdte tot eind 2025. De snelheid van het realiseren van deze aanpak is lastig vooraf te voorspellen en zal uiteraard ook verschillen per regio. Door ervaring op te doen met deze aanpak zullen we al lerende in staat zijn het tempo op te voeren.

Bij deze aanpak kiezen we als instrument het dashboard procestijden van het Inlichtingenbureau (IB). Hierbij willen we een actieve bijdrage vragen van IB en Ketenbureau. Ten eerste om de samenwerking te bevorderen en hun mee te nemen in de doelen en werkwijze van TAW voor zover van belang, gebruik te maken van elkaars kennis en capaciteit, en vanuit het Ketenbureau een goede verbinding te maken tussen de ontwikkeling binnen de Hervormingsagenda en de regio's waar we stimuleren om de standaardadministratieprotocollen (SAP) te verbeteren. Ook kunnen regio's aansluiten bij deze aanpak met eigen ontwikkelde dashboards.

Uiteindelijk beogen we met deze aanpak een beter beschikbaarheid van jeugdzorg door het ondersteunen met methodes, het versterken van de informatiepositie van de regio en een effectief leerproces. Hiervoor moeten randvoorwaarden worden ingevuld zoals bijvoorbeeld het standaardiseren van het berichtenverkeer, het vertalen van deze aanpassingen in de contractvorming, bewustwording creëren, kennis overdragen en het borgen van de kwaliteit door onder andere contractmanagers een rol te geven in de bewaking van de gemaakte afspraken. Zie onderstaande afbeelding.

Figuur 5: stappen t.b.v. betere beschikbaarheid jeugdzorg

Hoe ziet het proces van deze aanpak eruit?

- I. Werksessie in de regio om deze stap met gemeenten en zorgaanbieders mogelijk te maken. Kennisoverdracht, bewustwording creëren en samen met de projectleider van Aanpak Wachttijden de strategie afstemmen;
- II. Toegang regelen tot het dashboard i.s.m. met IB of het eigen regionale dashboard gebruiken indien voorhanden;

- III. Bewustwordingssessie organiseren om te begrijpen of dat wat er in het Dashboard Wachttijden Jeugd staat onvoldoende betrouwbaar is. Deze betrouwbaarheid kan negatief worden beïnvloed omdat ketenpartners op verschillende wijze het iJw berichtenverkeer toepassen. Tijdens deze processtap willen we draagvlak creëren om de 'bron' van de data te verbeteren. Bestuurlijk draagvlak verkrijgen is in deze fase ook een belangrijke voorwaarde.
- IV. Samen met data, zorgaanbieders, gemeenten en inkoop, contractmanagers en ketenbureau een aangescherpt regionaal standaard administratie protocol (SAP) ontwikkelen.
- V. Adviseren m.b.t. aanpassingen in de inkoop m.b.t. het SAP, bijvoorbeeld op basis van een addendum bij een bestaand contract. Aandacht voor implementatie, communicatie en borging van het proces.
- VI. In de regio stimuleren de data-analisten beter te laten aansluiten op de inkoop en borgingsprocessen om hen een meer prominente positie te geven in het analyse en duiding van de data;
- VII. Borging van het juist toepassen van het berichtenverkeer op basis van data en aanspreekcultuur door contractmanagement;
- VIII. Kennis delen binnen de Leercirkel Data, verbetervoorstellen aandragen aan IB en initiëren van nieuwe mogelijkheden en oplossingen;
- IX. De laatste en misschien wel de belangrijkste stap is op welke wijze deze wachttijdinformatie in de regio wordt toegepast om prioriteiten in de aanpak te bepalen en de effecten te meten op basis van de te implementeren interventies.
- X. Tot slot ontwikkelen voor deze aanpak een blauwdruk voor nieuwe regio's en mogelijk ook ter inspiratie voor het adviesspoor m.b.t. VWS.

Binnen deze aanpak zal intensief worden samengewerkt met het Inlichtingenbureau en het Ketenbureau:

- Inlichtingenbureau: We willen de kennis die men heeft over de ketendata gebruiken om inhoudelijk samen met regio's/gemeenten door te blijven ontwikkelen en het Dashboard Wachttijden Jeugd verder te optimaliseren. We willen hun inzet gebruiken om te helpen bij de duiding sessies zodat dat op een later tijdstip ook zelfstandig kunnen uitvoeren vanuit onze visie met als doel dat dit proces ook na 2025 is geborgd.
- Het Ketenbureau is vertegenwoordigd binnen de Hervormingsagenda Jeugd en het is verstandig dat gemeente/regio's kunnen worden geadviseerd over het goed definiëren van het regionale SAP en gevoed kunnen worden met de recente ontwikkelingen op het gebied van standaardisering en data en monitoring binnen de Hervormingsagenda en vice versa.

6.2 Spoor 2: *Verdieping data*

Spoor 2 in het kort: Verdiepende mogelijkheden om met aanvullende data en technieken meer inzichten te krijgen in de wachttijden binnen de regio.

Dit spoor vormt een verdiepende ontwikkeling van de in spoor 1 beschreven aanpak. Hoe kunnen we de regio's en TAW beter ondersteunen door meer inzicht geven in de wachttijden door bijvoorbeeld andere databronnen (lokale en open data) te gebruiken. Ook kan worden ondersteund door bijvoorbeeld het toepassen van slimme datatechnologieën en visualisatie en deze te delen om daarmee de zelfredzaamheid binnen de regio's te vergroten. Denk bijvoorbeeld aan het ontwikkelen van algoritmen waarmee cliëntreisanalyse beter kan worden gedaan maar ook het toepassen van analyses op de reeds beschikbare ketendata op basis van AI.

Binnen de regionale Aanpak kan TAW zelf actiever gebruik maken van beschikbare data om een beter Regiobeeld te krijgen en inzichten te kunnen onderbouwen voor de aanpak. In de kennismakingsfase/ gedeeld beeld fase kan vanuit landelijke bronnen worden nagegaan hoe het globaal is gesteld met de jeugdhulp en- zorg in de regio. Het gaat dan onder meer om (relatief) jeugdzorggebruik, soorten jeugdhulp, grootste aanbieders en inzicht in kosten. Daarnaast zijn contextfactoren (armoede, eenoudergezinnen etc.) relevant om in deze eerste verkenning mee te nemen. Naast stand van zaken zijn relevante ontwikkelingen in tijd en verschillen binnen de regio tussen gemeenten en tussen regio's en de regio t.o.v. Nederland hierbij relevant. Daarbij kunnen bijvoorbeeld de volgende bronnen worden gebruikt: CBS statline opendata.cbs.nl, RIVM Regioinbeeld.nl, VNG Waar Staat je Gemeente WSJG.nl, DUO, etc. Daarnaast wordt geïnventariseerd welke regionale bronnen voor handen zijn en welke relevante informatie hieruit te benutten is. Denk aan:

- Regionaal informatiesysteem contractmanagement
- GGD Jeugdmonitors en onderzoeken
- RET onderzoeken
- Rapportages van onderzoeken uit de gemeenten in de regio

De informatie die hiermee wordt opgehaald kan in afstemming met de regionaal projectleider bijvoorbeeld een extra dimensie zijn in een systeemmap of een goede infographic op zichzelf. De informatie helpt het regionale TAW team perspectief te krijgen op de regio.

Extra: ter onderbouwing van de praktijklijn: om toegang te krijgen tot het veld en de partijen mee te laten werken aan de praktijklijn binnen de Aanpak Wachttijden kan informatie gericht worden ingezet ter overtuiging. Wat is aard, omvang en urgentie van dit soort vraagstukken. In deze fase is de input van beleid en data analisten Fvan belang en zal ook de Leercirkel Data een aanjagende en helpende rol moeten krijgen. De kracht zit erin om samen te werken aan oplossingen en werkende producten te delen met elkaar. Ook zien we bij VNG-Realisatie pilots op dit gebied waarmee we kennis en kunde uit de regio's en de leercirkel kunnen

verbinden. Regio's en PWA'ers gaan we actief ondersteunen met deze verdiepende fase. Plan zal na vaststelling van deze strategie verder worden uitgewerkt.

6.3 Spoor 3: *Adviesrol richting opdrachtgevers*

Spoor 3 in het kort: advisering over versterking van de lokale en regionale aanpak rondom standaardisering en data & monitoring in het kader van onder meer de Hervormingsagenda Jeugd en de daarbij behorende ondersteuning.

TAW is niet bij machte om alle 42 jeugdzorgregio's aan te sluiten op dit bovengenoemde traject door de beperkte tijdshorizon van eind 2025, de bemensing van het team, de gekozen aanpak en strategie en de benodigde positie in de regio's. Het blijft echter maatschappelijk van belang dat alle regio's over betrouwbare informatie kunnen beschikken om binnen het decentrale jeugdzorgstelsel voldoende zicht te krijgen of en in welke mate er binnen de regio sprake is van wachttijden jeugdzorg.

TAW adviseert VWS en VNG om een bijdrage te leveren aan een duurzaam regionaal stelsel met een goede lokale informatiepositie om ook na 2025 aandacht te blijven houden voor de wachttijden in de jeugdzorg. De regio's kunnen gebruik maken van de kennis die regio's hebben opgedaan met de Aanpak Wachttijden. De blauwdrukken kunnen worden gedeeld op zowel datagebied als inhoudelijke interventies. Ook kunnen nieuwe regio's worden aangesloten op de leercirkel data.

Naast bovengenoemde punten blijven een landelijk goed gedefinieerd berichtenverkeer, definities van wachttijden en een landelijke inrichting van productcategorieën binnen de Hervormingsagenda Jeugd belangrijke speerpunt voor een goed landelijk datastelsel. Desgevraagd zal Team Aanpak Wachttijden met haar opgedane kennis en ervaring VWS en de VNG willen adviseren op dit onderdeel.

COLOFON

Team Aanpak Wachttijden, 2024

Auteurs Eelco de Winter, Inge Bakker

Coauteurs Jan Menting, Jeannet Coens

Met medewerking van

Jeugdzorgregio's Rijnmond, Centraal Gelderland, Kennemerland en IJmond, Haarlemmermeer, Gooi en Vechtstreek, Haarlemmermeer, Midden-Brabant, Noord Midden Drenthe, Zuid Oost Brabant, Haaglanden, Twente

Organisaties Parell Data Vision B.V., Ketenbureau, Inlichtingenbureau, Zorgverkeer, Opvoedpoli, Beschikbaarheidswijzer

Met speciale dank aan De opdrachtgevers VWS en VNG

Contact wachttijden@vng.nl

Website www.voordejeugdenhetgezin.nl/programmas/aanpak-wachttijden

Versie definitief 13 mei 2024

BIJLAGE: VERSCHILLENDE DEFINITIES WACHTTIJDEN

Schematisch overzicht van de wachttijden

In onderstaand overzicht zijn per klantreis de verschillende definities van de verschillende regio's geplot om daarmee zicht te krijgen op eventuele overlap.

